

N:o 51.

Af herrar **Larsson** i Göteborg och **Lindblad**, om anslag till rättegångsbiträden att tillhandagå genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlevande för utbekommande af dem enligt lag tillkommande ersättning.

Riksdagens Andra Kammare beslöt vid sistlidne års riksdag den 22 februari, det täcktes Kungl. Maj:t taga i öfvervägande, huru genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlevande lämpligast skulle beredas tillfälle att erhålla rättegångsbiträde. Med stöd af detta Andra Kammarens beslut och på grund af ytterligare vunnen erfarenhet om de svårigheter, för att icke säga omöjligheter, som resa sig för de genom olycksfall skadade eller deras efterlevande att utfå den enligt lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete tillerkända invaliditets-, enke- och barnpensionerna, torde frågan ånyo böra bringas inför Riksdagen.

I den vid 1908 års riksdag inom Andra Kammaren aflämnade motionen n:o 61 finnes ett flertal fall anförda, utvisande dessa svårigheter och den blottställda belägenhet de förolyckade eller änka och barn iråka genom dels obekantskap med lagen och ännu mera genom obekantskap med de processuella formerna, och att de sålunda af brist på nödig rättshjälp ofta måste afvara t. o. m. den lilla ersättning lagen nu afsett att utgå. Till de i ofvan angifna motion omnämnda fall ha under året ytterligare tillkommit flera och kännedom vunnits om nya förhållanden, som göra det ännu mera trängande att tillförsäkra den af olyckan drabbade eller de efterlevande det stöd, som de nu sakna.

Af hvad som sålunda blifvit bekant torde följande böra omnämnas. På grund af den lockelse, som ligger uti erhållande af billigare försäkringspremier, föranledes ett högst väsentligt antal yrkesidkare att olycksfallsförsäkra sina arbetare, icke uti riksförsäkringsanstalten, utan i enskilda bolag, och en del af dessa försäkringsbolag ha i sina kontrakt inrymt bestämmelser, hvilka ställa de ersättningsberättigade invaliderna, änkor eller barn, i än ofördelaktigare ställning. Så har exempelvis ett försäkringsbolag bland sina villkor stipulerat, att bolaget öfvertager den försäkringsstagaren åliggande ersättningsskyldigheten under villkor, att då kraf om ersättning enligt ofvannämnda lag skall afgöras af domstol eller skiljemän, skall bolaget sättas i tillfälle att genom ombud företräda försäkringstagaren.

Ett annat bolag har följande allmänna villkor:

Önskar försäkringstagare träffa sådan öfverenskommelse angående inhämtande af utlåtande från riksförsäkringsanstalten, hvarom i 15:de § i lagen förmåles, bör försäkringstagaren till bolaget öfverlämna de handlingar, hvarå riksförsäkringsanstaltens utlåtande är afsedt att grundas, och ombesörjer bolaget öfverlämnandet af samma handlingar till riksförsäkringsanstalten, dock med rätt för parterna och bolaget att dessförinnan företaga den komplettering af handlingarne, som kan finnas erforderlig. Sluter försäkringstagare utan bolagets medgifvande med skadad arbetare eller med skadad arbetares efterlevande aftal om ersättning, vare det aftal mot bolaget utan verkan.

Ett tredje bolag med mycket utsträckt verksamhet stipulerar i sina stadgar följande:

Arbetsgifvaren må endast med försäkringsbolagets megifvande påkalla sådant utlåtande af riksförsäkringsanstalten, hvarom i 15:de § af nämnda lag förmåles, och skall i sådant fall utlåtandet inforas genom försäkringsbolaget såsom arbetsgifvarens ombud.

Arbetsgifvare vare skyldig att, där tvist i afseende å ersättning uppkommer mellan arbetare och arbetsgifvare, ofördröjligen till bolaget öfverlämna alla tvisten rörande handlingar.

Öfverträdelse af i denna paragraf lämnad föreskrift medför förlust af all rätt till ersättning enligt försäkringslagen.

Till dessa fall kan läggas ytterligare ett, som äfven det visar hur, lagens effektivitet icke endast försvåras, utan t. o. m. omintetgöres.

Hos en arbetsgifvare i Göteborg hade en arbetare förolyckats. Arbetsgifvaren utbetalade under något öfver två år en ersättning till den förolyckades änka och hennes barn, dock utan att något skriftligt aftal förelegat, såsom lagen föreskrifver. Därefter uppstod tvist mellan parterna

och arbetsgifvaren upphörde att utbetala någon vidare ersättning. Nu drogs ärendet inför domstol, som emellertid afvisade änkans ersättningsanspråk på den grund, att det icke blifvit styrkt, att aftal om ersättning förelegat samt att dessa ersättningsanspråk bort vara framställda inom två år efter det olycksfallet inträffat. Likaså afvisade domstolen målsägarens yrkande, att arbetsgifvaren skulle gå ed på att intet aftal förelegat. Målsäganden själf mäktade ej draga ärendet inför högre domstol, och den genom förlikningsnämnden tillsatta saksföraren lät vid underdomstolens beslut bero.

Bland de svårigheter, som af andra anledningar kunna uppstå för en skadad arbetare eller hans efterlevande, då det gäller att utbekomma föreskrifven lifränta, möter ofta att inför den ersättningsskyldige eller inför domstol kunna bevisa, att den förolyckades oförsiktighet vid olycksfallet icke med fog kan betecknas såsom »grof vårdslöshet». Det är vid ett föregående tillfälle i Riksdagen konstateradt, att till och med i ett hofrättsutslag dessa båda begrepp synts hafva blifvit förväxlade eller gjorda likvärdiga. För en skadad arbetare måste det tydligen vara än svårare att i hvarje särskildt fall förklara skillnaden på dessa båda begrepp, och dock hänger hela frågan om lifräntans utbekommande på klargörandet häraf.

Vidare möter då och då också en annan svårighet, nämligen att få afgjort, hvilken som är den enligt lagens mening ersättningsskyldige yrkesidkaren. Särskildt vid skogsafverkning eller vid stenhuggerier förekommer ofta, att en skogsägare eller en stembrottsägare öfverenskommer om ett arbetes utförande förmedelst ackord endast med en af de för arbetets utförande anställda arbetarne. Och under sådana förhållanden har det visat sig, att för förolyckade arbetare eller deras efterlevande synnerligen stora svårigheter för lifräntans utbekommande uppkommit.

Af det anförda synes sålunda framgå, huru sorgligt illa rustade arbetets invalider, änkor och barn stå, då det gäller att bevaka dem enligt lagen tillerkända rätt till invaliditets-, änke- eller barnpensioner. Och enligt hvad ett annat i Göteborg nyligen timadt fall visar, står en sådan invalid, äfven om han hade sina sinnens fulla bruk i behåll efter olycksfallet, fullkomligt vanmäktig till och med när arbetsgifvaren sagt sig vilja bevaka denna invalids rätt till ersättning enligt de grunder, som af riks-försäkringsanstalten kunde blifva fastställda.

Och af ett annat fall, hvarom rättegång vid Stockholms rådsturätt pågår, synes hvilka svårigheter, som kunna möta förolyckads änka och barn äfven under de förhållanden, då arbetsgifvaren ansett sig vara ersättningskyldig.

Helt naturligt söker hvarje försäkringsbolag, som upptager sådana bestämmelser, som här anförts för försäkringarnes giltighet, vid bevakandet af sina ekonomiska intressen att till ombud inför domstol utse därför särskildt vanda och skickliga personer. Men gentemot sådana för dylika uppdrag särskildt uppöfvade ombud är det klart, att en vid sådana domstolsförhandlingar alldeles ovan fattig invalid, änka eller minderårigt barn, icke skall kunna reda sig med de processuella formerna och därför också i de allra flesta fall gå förlustig den ersättning lagen dock utlofvat.

Med visshet torde kunna antagas, att afgörandet af rättstvister under dylika förhållanden kunna komma att blifva fördröjda i flera år, därest de ersättningsberättigade i ett eller annat enstaka fall skulle komma i åtnjutande af enskild rättshjälp. Ett drastigt fall, där statens järnvägar var den ersättningsskyldige, blef ej afgjort på kortare tid än 6 år. Läggas så härtill de två år, vissa försäkringsbolag dessutom förbehållit sig, innan de utbetala en fastställd lifränta, och till äfventyrs ytterligare tidsspillan för erhållandet af öfverexekutors medverkan därtill, skulle möjlighet icke saknas för, att i lagen utlofvadt ersättningsbelopp i sådana fall icke komme att utgå, förrän 8 eller 10 år efter det olycksfallet inträffat.

Till afhjälpande i någon mån af dylika misshälligheter synes sålunda staten böra träda emellan. Vid 1907 års riksdag var föreslaget, att riksförsäkringsanstalten direkt eller genom dess tjänstemän skulle öfvervaka lagens tillämpning, men detta förkastades af båda kamrarna.

I ett särskildt utlåtande till kommerskollegium är föreslaget, att kommerskollegii byrå för arbetsstatistik skulle öfvervaka lagens tillämpning på det sätt, att byrån i hvarje fall, då det af en inkommen anmälan om olycksfall kunde antagas, att invaliditeten uppgick till omkring 25 % af full invaliditet, borde vara skyldig hos den ersättningsberättigade pr post efterhöra, huruvida eller under hvilka former laglig ersättning vore garanterad. Men vid 1908 års riksdag upptog, som förut åberopats, Andra Kammaren med stor majoritet tanken på misshälligheternas afhjälpande genom tillsättandet af rättegångsbiträden. På denna grund skulle ju skäl föreligga att vidhålla denna tanke. Men realiserandet af densamma kan ske på olika vägar. Den i förra årets motion påpekade var tillsättandet af ett antal mera själfständiga ombud inom särskilda distrikt, på samma sätt som vid anordnandet af fabriksinspektionen eller vid införandet af förlikningsmannainstitutionen, men också kan den utvägen anlitas, att uppdraget i fråga öfverlämnas åt ombud i landsorten, som stå i mera direkt beröring med något centralt ämbetsverk. Kommerskollegii byrå för olycksfallsstatistik eller riksförsäkringsanstalten torde vara de verk, som i detta

afseende kunna komma i fråga. Till kommerskollegium inkomma efter hand alla anmälningar om olycksfall, men med riksförsäkringsanstaltens verksamhet i öfrigt torde det ifrågavarande arbetet stå i mera organiskt samband.

Med stöd af hvad sålunda är anfördt hemställes,

att Riksdagen för sin del behagade besluta, att, till dess tillämpningen af lag angående ersättning för skada till följd af olycksfall i arbete på annat sätt komme att öfvervakas, exempelvis af kommerskollegium eller riksförsäkringsanstalten, ett rättegångsbiträde må tillsättas i hvar och en af städerna Malmö, Göteborg, Stockholm, Örebro och Hernösand för att kostnadsfritt tillhandagå genom olycksfall i arbete skadade arbetare eller deras efterlevande i fråga om utbekommandet af lagstadgade invaliditets-, änke- eller barnlifräntor, samt att till enhvar af dessa rättegångsombud beviljas ett anslag af 6,400 kronor pr år.

Stockholm den 25 januari 1909.

K. Joh. Larsson.

A. C. Lindblad.
